

Kwaliteit meten

Voor me ligt – vers van de pers – de NCKO-Kwaliteitsmonitor. Het is een aantrekkelijk boek met harde koft, mooie kleuren, overzichtelijke vormgeving en ondersteunende foto's. Leuke pictogrammen ook. Overheid en vertegenwoordigers van het werkveld hechten er grote waarde aan dat wij dit boek gaan gebruiken. Het Bureau Kwaliteit Kinderopvang / BKK stuurt het zelfs naar elke kinderopvangorganisatie op (één per organisatie, dus niet één per locatie).

Het boek bestaat uit twee delen. In Deel I staat achtergrondinformatie, deel II bevat de handleidingen bij het gebruik van het instrument. Dan volgen de bijlagen (scoreformulieren) en op de achterflap geplakt vinden we een dvd met filmfragmenten en een cd-rom met een stabiliteitsmeter in de vorm van een spreadsheet. De Kwaliteitsmonitor bestaat uit drie deelinstrumenten: zes interactieschalen, een observatielijst en een stabiliteitsmeter. Hiermee kunnen kinderdagverblijven een snelle inschatting en een sterke- en zwakteanalyse maken van hun eigen kwaliteit. Met het eerste deelinstrument (de zes interactieschalen) kan een stafmedewerker in het kinderdagverblijf de interactievaardigheden van de pedagogisch medewerkers in de groep beoordelen. De beoordeling gebeurt aan de hand van filmpjes die door het kinderdagverblijf zelf moeten worden opgenomen. Er staan duidelijke instructies in het boek hoe je de films moet maken. Aan de hand van voorbeelden wordt duidelijk gemaakt hoe je de uitkomsten moet beoordelen. De uitkomsten moeten met de betrokken pedagogisch medewerkers besproken worden. Verbeteringen komen via overleg met een supervisor of pedagoog tot stand. Het tweede deelinstrument betreft de kwaliteit van de leefomgeving. Het gaat om zaken als kwaliteit van contactmomenten met de ouders, indeling van ruimte, activiteitenaanbod en dagprogramma. Hierbij kruist het kinderdagverblijf op een scorelijst aan welke positieve en negatieve aspecten er te zien zijn op deze onderwerpen.

Het derde onderdeel betreft een aantal structurele kwaliteitskenmerken: de leidster-kindratio, de groepsgrootte, de groepsstabiliteit voor kinderen

(aantal kinderen dat zij wekelijks zien) en de leidsterstabiliteit (aantal pedagogisch medewerkers dat zij wekelijks zien). Deze gegevens worden automatisch berekend als een planningsmedewerker de namen en aanwezigheidsdagen van de kinderen en de pedagogisch medewerkers digitaal op een lijst invult. De ratio en groepsgrootte worden vervolgens automatisch getoetst aan de landelijke normen die in de beleidsregels gegeven zijn.

Ik kan me voorstellen dat in de kinderopvang vragen leven over de normen die in de instrumenten gehanteerd worden. Wie heeft bepaald wat goed is? De interactieschalen zijn gebaseerd op de theorie van Erikson. In het boek lees ik dat de wetenschappelijke versie is gevalideerd met behulp van een uitgebreide enquête bij ouders, pedagogisch medewerkers en deskundigen. De observatielijst is gebaseerd op de ITERS en de ECERS, instrumenten die internationaal erkend worden als betrouwbaar en valide. De Nederlandse versie is door het NCKO aangepast en vervolgens onderzocht en voldoende bevonden op validiteit en betrouwbaarheid. En de stabiliteitsmeter geeft maar gedeeltelijk normen, namelijk alleen de landelijke kwaliteitsregels. Voor stabiele groepen worden (nog) geen normen gegeven. Het Nederlands Jeugdinstituut hoopt dat in de toekomst wel te kunnen gaan doen.

Verbeteren van kwaliteit

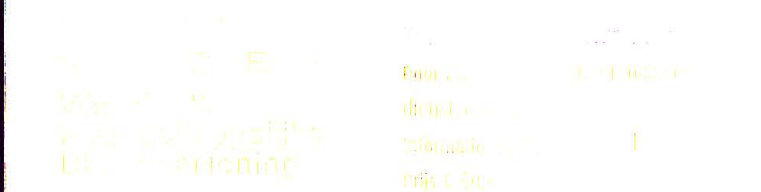
Het is geweldig dat een goed doordacht en wetenschappelijk uitgetest instrument nu in vereenvoudigde vorm ook als zelfevaluatie voor kinderdagverblijven beschikbaar is gekomen. Een belangrijke vraag is echter of dit ook gaat bijdragen aan kwaliteitsverbetering. Geeft het instrument ook verbetermogelijkheden? Stel dat je een negatief resultaat krijgt, hoe ga je dan aan de slag? Deze kwestie ligt per deelinstrument verschillend. In de observatielijst kwaliteit leefomgeving worden op maar liefst 26 items expliciete aanwijzingen gegeven over wat goed en slecht is. De aanbevelingen voor verbetering zijn eenvoudig af te leiden uit de beoordeling. Een voorbeeld: Bij het item 'kinderen helpen taal te

De NCKO-Kwaliteitsmonitor

Auteur NCKO
Uitgever SWP
ISBN 978 90 8850 094 7
Prijs € 24,50

begrijpen' staat bij negatief: 'Er wordt niet of nauwelijks gepraat met de kinderen' en bij positief: 'De communicatie is persoonlijk en individueel (bijvoorbeeld oogcontact, naam noemen, gevoelens benoemen)'. Bij een negatief oordeel ligt het voor de hand om te streven naar meer persoonlijke communicatie. Ook bij deelinstrument drie zijn de verbeteraanwijzingen vrij duidelijk. Bij de maten voor stabiele groepen ligt het wat ingewikkelder. Hier is nog niet zo duidelijk wat slecht en goed is en waar we een kritische grens willen stellen. We weten allemaal: hoe stabiel(er) hoe beter. Dit stelt ook het NCKO in het boek. Uiteindelijk zijn vaste groepen met vaste leiding het beste voor jonge kinderen, maar een beetje instabiel is niet zo erg. Het is de bedoeling dat je als kinderdagverblijf zelf beleid maakt over welke mate van stabiliteit je wilt nastreven. Het ene kinderdagverblijf zal zichzelf daarbij hogere eisen stellen dan het andere. Bij deelinstrument één gaat het om de geobserveerde interactievaardigheden per pedagogisch medewerker. Hier kan alleen al de beoordeling veel discussie opleveren. In het boek staat een voorbeeld van zo'n discussie: pedagogisch medewerkers laten weinig ontwikkelingsstimulerende interactie zien. Maar dat is een bewust beleid van de pedagogisch medewerkers: In het kinderdagverblijf gaan ze ervan uit dat het kind 'de motor is van zijn eigen ontwikkeling' en vooral zelf moet spelen zonder bemoeienis van de volwassene. In die discussies geeft het boek geen richting aan. Ook ontbreken verwijzingen naar pedagogische theorieën om deze discussie goed te kunnen voeren of verwijzingen naar geschikte bijscholing. Dat is eigenlijk jammer. De kinderopvang kan blij zijn met dit boek, omdat het wetenschappelijk verantwoorde kwaliteitsmeting mogelijk maakt. Bij gebruik door de kinderdagverblijven zelf, moeten we nog wel afwachten of dat betrouwbaar genoeg gebeurt. Zou het een idee zijn om in elke kinderopvangorganisatie iemand te trainen in het gebruik? Dit is een recensie zonder kritiek. De eerlijkheid gebiedt te zeggen dat ik wellicht bevooroordeeld ben.

... van de pers – vers van de pers – de NCKO-Kwaliteitsmonitor. Het is een aantrekkelijk boek met harde koft, mooie kleuren, overzichtelijke vormgeving en ondersteunende foto's. Leuke pictogrammen ook. Overheid en vertegenwoordigers van het werkveld hechten er grote waarde aan dat wij dit boek gaan gebruiken. Het Bureau Kwaliteit Kinderopvang / BKK stuurt het zelfs naar elke kinderopvangorganisatie op (één per organisatie, dus niet één per locatie).

... van de pers – vers van de pers – de NCKO-Kwaliteitsmonitor. Het is een aantrekkelijk boek met harde koft, mooie kleuren, overzichtelijke vormgeving en ondersteunende foto's. Leuke pictogrammen ook. Overheid en vertegenwoordigers van het werkveld hechten er grote waarde aan dat wij dit boek gaan gebruiken. Het Bureau Kwaliteit Kinderopvang / BKK stuurt het zelfs naar elke kinderopvangorganisatie op (één per organisatie, dus niet één per locatie).

... van de pers – vers van de pers – de NCKO-Kwaliteitsmonitor. Het is een aantrekkelijk boek met harde koft, mooie kleuren, overzichtelijke vormgeving en ondersteunende foto's. Leuke pictogrammen ook. Overheid en vertegenwoordigers van het werkveld hechten er grote waarde aan dat wij dit boek gaan gebruiken. Het Bureau Kwaliteit Kinderopvang / BKK stuurt het zelfs naar elke kinderopvangorganisatie op (één per organisatie, dus niet één per locatie).

Het Nederlands Jeugdinstituut is belanghebbend, want we hebben op verzoek van het NCKO onze stabiliteitsmeter laten opnemen als onderdeel van het instrument. Het is niet gebruikelijk om een boek te bespreken waaraan je zelf (een beetje) hebt meegewerkt. Ik hoop dat velen in de kinderopvang het boek gaan lezen en de instrumenten gaan uitproberen.

Zie ook het artikel op pagina 10/11

De NCKO-Kwaliteitsmonitor

Meten is weten

Het laatste onderzoek naar de pedagogische kwaliteit van het NCKO gaf geen aanleiding tot vrolijkheid. Opnieuw was de kwaliteit gedaald. Om de sector te ondersteunen zelf de pedagogisch kwaliteit te meten en te verbeteren, heeft het NCKO de Kwaliteitsmonitor ontwikkeld.

Ruben Fukkink en Mirjam Gevers Deynoot

Met financiële steun van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en met hulp van diverse kinderopvangorganisaties heeft het Nederlands Consortium Kinderopvang Onderzoek (NCKO) een zelfevaluatie-instrument ontwikkeld om de pedagogische kwaliteit van de opvang in kinderdagverblijven voor 0- tot en met 4-jarigen te meten. Er bestond al een wetenschappelijk meetinstrument, dat bedoeld is voor landelijke kwaliteitsmetingen en voor ander wetenschappelijk onderzoek. Hiermee is een landelijke peiling uitgevoerd, waarvan de resultaten dit jaar zijn gepresenteerd (zie www.kinderopvangonderzoek.nl). Deze peiling maakte duidelijk dat de pedagogische kwaliteit nog (veel) aandacht nodig heeft, uiteraard niet alleen van onderzoekers.

'Meten is weten', wordt er wel gezegd, maar wie meet en wie weet? Opdrachtgever ministerie van OCW heeft het NCKO gevraagd het wetenschappelijke instrument te vertalen naar een instrument voor de praktijk, de

NCKO-Kwaliteitsmonitor. De Kwaliteitsmonitor is een praktisch instrument waarmee kinderopvangorganisaties zelf op relatief eenvoudige wijze de pedagogische kwaliteit van de opvang in hun centra kunnen inschatten. Gebruik van de monitor maakt duidelijk wat de sterke en zwakkere kanten van de opvang zijn en op welke concrete punten de kwaliteit (verder) verbeterd kan worden.

De NCKO-Kwaliteitsmonitor is bedoeld voor gebruik binnen kinderopvangorganisaties, vooral door leidinggevenden en kwaliteitsmedewerkers. Het is een middel om de pedagogische kwaliteit binnen de eigen organisatie op een relatief eenvoudige wijze in kaart te brengen en te monitoren. Op basis daarvan kan de organisatie de kwaliteit optimaliseren. De Monitor is dus, kort gezegd, voor en door de kinderopvangsector. Of zoals staatssecretaris Sharon Dijksma het in het voorwoord zegt: 'Elk dagverblijf kan er zelf mee aan het werk, om dat wat goed gaat goed te houden en dat wat beter kan te verbeteren'. Met hulp van Bureau Kwaliteit

Kinderopvang (BKK) wordt de Kwaliteitsmonitor verspreid onder kinderopvangorganisaties in het land. Daarnaast organiseerde BKK een aantal regionale bijeenkomsten over pedagogische kwaliteit waarin de Kwaliteitsmonitor werd gepresenteerd.

Voorgeschiedenis

Het instrument heeft een lange voorgeschiedenis. Het NCKO is al langere tijd bezig met wetenschappelijk onderzoek naar de pedagogische kwaliteit van de kinderopvang voor 0- tot en met 4-jarigen. Vijf jaar geleden heeft het NCKO een pedagogisch kwaliteitsmodel opgesteld, dat voor het eerst beschreven is in het boek 'De kwaliteit van de kinderopvang'. In dit model zijn de belangrijkste kwaliteitskenmerken opgenomen die de pedagogische doelen uit de Wet Kinderopvang realiseren. Deze kenmerken zijn voorgelegd aan een brede groep van leidinggevenden, pedagogisch medewerkers, ouders en andere deskundigen. Deze sleutelfiguren uit de Nederlandse kinderopvang onderschreven het

belang van de kenmerken in het model. Aansluitend hierop is een wetenschappelijk meetinstrument ontwikkeld dat wordt gebruikt in periodieke landelijke kwaliteitsmetingen en in wetenschappelijk onderzoek. Pas nadat dit meetinstrument uitgebreid is getoetst op betrouwbaarheid en validiteit, is in 2008 een landelijke peiling uitgevoerd onder tweehonderd kinderdagverblijven.

Drie pijlers

De NCKO-Kwaliteitsmonitor heeft dezelfde theoretische basis als het wetenschappelijke instrument. Net als in het wetenschappelijke instrument worden er drie pijlers van pedagogische kwaliteit onderscheiden. Dit zijn: Interactievaardigheden van pedagogisch medewerkers, Kwaliteit van de leefomgeving en Structurele kwaliteit.

Deel I van de Kwaliteitsmonitor bevat informatie over de achtergrond en ontwikkeling van het instrument. In het eerste hoofdstuk wordt beschreven hoe de Kwaliteitsmonitor tot stand is gekomen. Er wordt aandacht besteed aan het onderliggende kwaliteitsmodel en er wordt beschreven hoe de onderdelen van de NCKO-Kwaliteitsmonitor hieraan gerelateerd zijn. In hoofdstuk 2 worden de onderdelen van de Kwaliteitsmonitor specifiek beschreven. In hoofdstuk 3 worden de toepassingsmogelijkheden van de monitor uiteengezet.

Deel II van de NCKO-Kwaliteitsmonitor bestaat uit drie aparte handleidingen met de specifieke werkwijze voor ieder onderdeel van de monitor. Hoofdstuk 1 bevat de handleiding Interactievaardigheden, hoofdstuk 2 de handleiding Kwaliteit van de Leefomgeving en hoofdstuk 3 ten slotte bevat de handleiding Structurele Kwaliteit. Bij het boek hoort een dvd met opnames van pedagogisch medewerkers om zicht te

krijgen op zes belangrijke interactievaardigheden. Verder hoort bij de monitor een cd-rom met een door het Nederlands Jeugdinstituut ontwikkeld rekenprogramma om de groepsstabiliteit te bepalen.

Het gebruik

Hoe werkt het nu, de NCKO-Kwaliteitsmonitor? Eigenlijk bepaalt de gebruiker dit zelf. Grofweg zijn er drie situaties denkbaar waarin de Kwaliteitsmonitor toegepast kan worden. De monitor kan allereerst worden gebruikt om de huidige pedagogische kwaliteit in kaart te brengen in een soort nulmeting. De Monitor kan ook gebruikt worden om na een bepaald project of verbeteringsmaatregel te evalueren of de pedagogische kwaliteit verbeterd is, gelijk gebleven of onverhoopt is gedaald. Tot slot kan de monitor worden toegepast om een probleem in kaart te brengen, bijvoorbeeld: erachter komen waardoor het op een bepaalde groep minder vlot verloopt. Allerlei situaties zijn dan denkbaar: Peuters komen aandacht tekort in een verticale groep; het opendeuren-beleid is ingevoerd maar stuit op allerlei problemen in de uitvoering; een nieuwe groep kampt met langdurige 'opstartproblemen' in de pedagogische kwaliteit, maar het is onduidelijk wat hier nu precies speelt en waar de schoen wringt.

De Monitor monitoren

Sinds de Wet Kinderopvang zijn er pedagogische doelen voor de kinderopvangsector. En recent zijn er ook meer en meer pedagogische middelen beschikbaar om aan de pedagogische kwaliteit te werken. De NCKO-Kwaliteitsmonitor is een op wetenschappelijk onderzoek gebaseerd instrument. De monitor zelf is nu ook nog onderwerp van onderzoek. Het NCKO bereidt op dit moment namelijk een onderzoek voor naar

het gebruik van de monitor in de praktijk. Wat gebeurt er als een leidinggevende of een kwaliteitsmedewerker aan de slag gaat met de monitor in het eigen kinderdagverblijf? Hoe verhoudt de zelfevaluatie zich tot een wetenschappelijke, externe evaluatie? Het NCKO werkt daarnaast aan een interventie waarin de NCKO-Kwaliteitsmonitor een belangrijke rol speelt. In dit nieuwe onderzoek willen we nagaan of de leidinggevende met behulp van een pedagogische consultant effectief kan samenwerken aan de verbetering van de pedagogische kwaliteit. Niet alleen de leidinggevende en de Kwaliteitsmonitor spelen hierbij een rol. Pedagogisch medewerkers worden getraind door hen te scholen in het pedagogisch kwaliteitsmodel en dit concreet te verbinden met het dagelijks handelen op de groep. Met behulp van voorbeeldvideo's en video-interactiebegeleiding met een individuele coach wordt gewerkt aan de uitbreiding van de vaardigheden van de pedagogisch medewerker in de stimulering van de kinderen. Tot slot is er ruimte voor de nodige afstemming tussen de leidinggevende en de pedagogisch medewerker, die beiden vanuit hun eigen functie werken aan de pedagogische kwaliteit. Met dit nog lopende onderzoek monitort het NCKO als het ware ook zichzelf. ◀

Meer informatie

Het NCKO verzorgt voorlichting, workshops en train-de-trainers met (onderdelen) van de NCKO-Kwaliteitsmonitor (www.kinderopvangonderzoek.nl). Het boek NCKO-Kwaliteitsmonitor is uitgegeven door uitgeverij SWP en kost € 24,50. Iedere kinderopvangorganisatie ontvangt 1 exemplaar via BKK, www.stichtingbkk.nl.